

ΓΟΥΣΤΑΒΟΥ ΓΚΕΪΓΕΡΣΤΑΜ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ : ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

8.—

Τὸ πλοῖο χόρευε ἀπάνω στὴν ταραγμένη θάλασσα καὶ μπρὸς στὴν πλώρη του, ξεχώριζε ἡ σκιαγραφία ἑνὸς μακριοῦ νησιοῦ, ποὺ σημαδεύονταν σ' ἓνα βάθος ἀπὸ σύννεφα ποὺ κυνηγοῦσαν ἓνα τᾶλλο. "Ὅσο σιμῶναμε πρὸς τὸ νησί, τόσο πιὸ δυνατὰ μὲ φλόγιζε βαθιά μου ἡ χαρὰ τοῦ πόθου, ποὺ τὸν ἔθρεφα τόσα χρόνια καὶ ποὺ τώρα ἐμελλε νὰ πληρωθῇ. Κατεβήκαμε στὴν ἀποβάθρα καὶ μ' ἓνα βλέμμα ἀχόρταστο ἀγκάλιασα ὅλα γύρω μου. Εἶδα τὶς ἀποβάθρες, τὰ παραπήγματα τῶν πλοίων, ὅλα τὰ μικρὰ χίτρια, ποὺ λάμποντας μὲ τάνοιχτὰ χρώματά τους, στρημωνόντανε στὴν πλαγιά τοῦ γυμνοῦ βράχου. Στὲ λιμάνι χοροπηδοῦσαν οἱ βάρκες ἢ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη, κι ἀπάνω στοὺς βράχους ξηραίνονταν στὸν ἥλιο σωροὶ ψάρια. "Ἐξω σ' ἓνα ἀκρωτήρι τοῦ νησιοῦ στεκόντανε μαζεμένοι μερικοὶ ἄντρες μὲ πισσωμένα φορέματα, μὲ ναυτικὰ κασκέτα καὶ ψηλὰ ποδήματα καὶ ταχτοποιοῦσαν ἀργὰ καὶ προσεχτικὰ ἓνα σωρὸ μεγάλα ψάρια, ποὺ πρώτη φορὰ τὰ ἔβλεπα.

"Ὁ δυνατὸς ἀέρας χτυποῦσε τὸ πρόσωπό μου καὶ τὰ μάγουλα, καὶ γύρω μου ἀκουγα ἔναν κράτο σὰν ἀπὸ βροντεροὺς καταρράχτες, ποὺ τοὺς δέρνουν ἄγριοι ἀνεμοὶ. Εἶδα τὶς γραμμὲς τῶν βράχων νὰ χάνονται γλαυκόμαυρες στὸ μάκρος, ἐνῶ ἡ μπόρα κυνηγοῦσε μὲ λύσσα τὰ σύννεφα στὸν οὐρανό, ποὺ ἔλαμπε γαλανὸς ἐκεῖ ὅπου σκιζόντανε τὰ νέφη. Κι ὅταν ἤρθα στὸ μικρὸ λευκοχρισμένο σπίτι μας, ἔξω στὴν ἀκρὴ ἀκρὴ τοῦ δυτικοῦ ἀκρωτηριοῦ, μακριὰ ἀπὸ τὶς ἄλλες ἀνθρώπινες κατοικίες, τότε εἶδα πρώτη φορὰ τὴ θάλασσα.

Στάθηκα πολλὴ ὥρα καὶ κοιτάζα ἔξω αὐτὴν τὴ θάλασσα, ποὺ κατῶρθωσα νὰ τὴ φτάσω τέλος. Κι ὅταν μπήκα στὴν κάμαρά μας, εἶδα πῶς τὰ δικά μου παράθυρα εἶχαν τὴν ἴδια θέα, ποὺ εἶπα πρωτύτερα, μὲ τὴ διαφορὰ πῶς ἡ θάλασσα φαίνονταν ἀπὸ ὧ ἀκόμα σιμότερα. Στάθηκα πάλι ἐκεῖ καὶ δὲν ἤξερα τί γινότανε μέσα μου ἐκείνη τὴ στιγμή. Μὰ τὴν ἴδια ὥρα ἔπεσε ἡ ματιὰ μου στὴ γυναῖκα μου. "Ἔστεκε στὸ παράθυρο καὶ κοιτάζε ἔξω καὶ μιὰ στιγμή μού φάνηκε πῶς ἀπὸ τὴν ὥρα, ποὺ πάτησα τὸ νησί αὐτό, λησμόνησα ὅλα ὅσα εἶχανε τραβήξει τὴ σκέψη μου τόσον καιρό, ὅλη τὴ νευρικότητα, ὅλους τοὺς δισταγμούς, τοὺς δόλους, τοὺς ὑπολογισμούς, ὅλον τὸν ἀγῶνα νὰ βιάσω τὴ γυναῖκα μου νὰ αἰστάνεται ὅπως ἐγώ. Τώρα ἔστεκε καὶ δὲν ἤξερα ἀν ἐκείνη τὴ στιγμή οἱ στοχασμοί μας παλεύσανε μεταξύ τους ἢ συναπαντιόνταν.

Τότε ἔστρηψε τὸ πρόσωπο κ' εἶδα πῶς τὰ μάτια τῆς εἶτανε θαυρασμένα. Μοῦ ἀπλώσε τὸ χέρι τῆς, τὸ ἔπιασα καὶ σταθήκαμε κεῖ μαζί καὶ κοιτάζαμε τὴ θάλασσα. Κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά μας τὰ κύματα κυλοῦσαν ἀπάνω στὶς πέτρες κι ὅσο μακριὰ ἔφτανε τὸ μάτι, ἔδλεπε μόνο τὶς λευκὲς κορφὲς ἀπάνω στὴ σκοτεινὴ ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας καὶ τὰ μικρὰ βραχόνησα, ποὺ γύρω τους σπάζανε τὰ κύματα. Σὰν καταρράχτες ἀπὸ λευκὸ ἀφρὸ ὀρθωνόντανε ψηλὰ τὰ κύματα, σπρωγμένα ἀπὸ τὸ βάρος ὀλάκερης τῆς θάλασσας, ποὺ τὰ στρήμωνε ἀπὸ τὴ δύση. Εἶτανε μιὰ ταραχὴ γεμάτη ἥσυχη δύναμη, μιὰ μεγάλῃ ἐκρηξῇ, ποὺ εἶχε κάτι ἀπὸ τὴν ἀναγλία τῆς ζωῆς.

"Ἐμπρὸς στὴν ταραχὴ αὐτὴ ἡ δική μου ἡσύχασε κ' ἐνῶ κρατοῦσα τὸ χέρι τῆς γυναικὸς μου αἰστάνθηκα πῶς κ' οἱ δυὸ βαδίζαμε πρὸς τὴ θάλασσα καὶ φτάσαμε σ' αὐτὴ ἀπὸ χωριστοὺς δρόμους. Δὲν προφέραμε λέξη, μὰ στεκόμαστε αὐτοῦ πολλὴ ὥρα καὶ μέσα μας πέθαινε ὅ,τι εἶχε ὑπάρξει ἐκεῖ. "Ὅταν ἀποκοιμηθήκαμε, ἀκούγαμε ἀκόμα τὸ θόρυβο τοῦ ἀνέμου καὶ τῶν κυμάτων κι ὅταν ἔπαψε ἡ ταραχὴ, μὰς ξύπνησε ἡ γαλήνη.

"Ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ παράθυρά μας ἀπλωνόταν ἡ θάλασσα ἥσυχη καὶ μεγάλῃ.

8

Τὴν ἀνάμνηση αὐτὴ τὴν εἶχα σημειώσει ἀπὸ χρόνια. Δὲ γνωρίζα τότε πῶς θὰ εἶχα νὰ παλέψω μὲ τὴ γυναῖκα μου ἔναν ἄλλο μεγαλότερον ἀγῶνα, ἔναν ἀγῶνα, ποὺ ὕστερ' ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ἡμοῖρα μου εἶτανε νὰ μείνω μόνος κι ὡστόσο ὄχι μόνος, μὲ τὴν ψυχὴ θλιμμένη κι ὡστόσο ὄχι χωρὶς ἐλπίδα.

Τώρα βλέπω πῶς καθόμαστε τότε ἀπάνω στὸν ψηλότερο βράχο ἔμπρὸς ἀπὸ τὸ λευκὸ ἀναπαυτικὸ σπίτι μας. Μὲ μιὰ λαμπράδα, ποὺ πάντα εἶναι νέα, ποὺ ἀλλάζει κάθε βράδι, βυθᾷ ὁ ἥλιος στὴ θάλασσα κι ἀνάμεσά μας εἶναι ὁ Σέβν. Εἶναι ξυπόλητος καὶ μελαψὸς κ' ἐπειδὴ μὲ τὸ βράδι ψυχραίνει ὁ ἀέρας, χώνει τὰ μικρά του πόδια κάτω ἀπὸ τὸ φόρεμα τῆς μαμᾶς. Παρακαλεῖ νὰ τὸν ἀφήσουμε νὰ μείνῃ ὅσο φαίνεται ἀκόμα ὁ ἥλιος. Τὰ μάτια του κοιτάζουν ξαφνισμένα τὶς τελευταῖες φλογερὲς ἀναλαμπὲς τοῦ ἡλιοῦ, ποὺ χάνεται στὴν ἥσυχά κυματισμένη θάλασσα. Κάθεται κεῖ μὲ τὸ σαγόνι ἀκκουμπισμένο στὸ χέρι του, σὰ νὰ συλλογίζεται κάτι σοβαρό, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἐκφράσῃ μὲ λόγια. Κι ὅταν τέλος ξέρει πῶς πρέπει νὰ πάη νὰ

κοιμηθῇ, κρεμιέται στὸ λαιμὸ τοῦ μπαμπᾶ καὶ παρακαλεῖ νὰ τὸν φέρω στὸ κρεβάτι του.

Μὲ τὸ ἀλαφρό μου φόρτωμα στὴν ἀγκυλιὰ κατεβαίνω σιγὰ τοὺς βράχους κι ὅταν γυρίζω βλέπω ἐκεῖ ἀπάνω τὸ σκοτεινὸ ἱσκίο τῆς γυναικὸς μου. Κάθεται, ὅπως καθότανε ὁ Σδὲν πρωτῆτερα, καὶ τὰ μάτια της κοιτάζουνε στὸ σημεῖο, ὅπου βασιλεύει ὁ ἥλιος κι ὅπου ἔχουνε σθήσει οἱ τελευταῖες ρόδινες φλόγες.

9

Ποτὲ δὲ θαυμάστηκε τόσο ὁ Σδὲν, δὲ χαδεύτηκε, δὲν κρατήθηκε ἀπὸ ὄλους στὰ χέρια καὶ δὲν ἀποθεώθηκε, ὅπως αὐτὸ τὸ καλοκαίρι. Οἱ ναυτικοὶ τὸν παίρνανε στὸν ὦμο καὶ τοῦ φτιάνανε βαρκίτσες, οἱ γερόντισσες σταματοῦσαν καὶ χαμογελοῦσαν, μόλις τὸν βλέπανε.

Οἱ νέες γυναῖκες λησμονοῦσαν τὰ δικά τους παιδιὰ καὶ λέγανε πὼς ποτὲ δὲν εἶδαν τόσο ὠραῖο ἀγόρι, τὰ κορίτσια τὸν περνοῦσαν ἀπὸ τοὺς βράχους χωρὶς νὰ τὰ παρακαλέσῃ καὶ παίζανε μαζί του. Ὁ Σδὲν γύριζε ἀδιάκοπα στὸν ἥλιο καὶ μαύρισε καὶ δυνάμωσε στὸν ἀέρα αὐτόν, ὅπως ποτὲ ἄλλη φορά.

Μ' ἓνα λόγο ὁ Σδὲν εἶτανε τὸ κέντρο ὄλων τῶν στοχασμῶν μας κι ὁ ἥλιος τοῦ μόνου αὐτοῦ καλοκαιριοῦ, ποὺ περάσαμε στὰ δυτικὰ ἀκρογιάλια.

Ὡστόσο εἶταν παράξενο πὼς ἴσια ἴσια τὸν καιρὸ αὐτὸ βρῆκε ἓνα νέο θέμα ὁμιλίας καὶ πάντα γύριζε σ' αὐτό. Εἶτανε χαρακτηριστικὸ τοῦ Σδὲν πὼς μιλοῦσε γὰρ ὅλα ὅσα τοῦ ἐρχόντανε στὸ νοῦ καὶ τὸ ἔκανε περισσότερο ἀπροσποίητα παρόσο τὸ συνηθίζουν τὰ παιδιά, χωρὶς νὰ τὸν μέλῃ γιὰ τὴν ἐντύπωση ποὺ ἔκανε στοὺς μεγάλους. Ὁ Σδὲν ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ ἀνοίξε τὰ μάτια δὲν αἰστάνθηκε γύρω του ἄλλο ἀπὸ θερμότητα κι ἀγάπη. Ὅταν ἔφτασε στὴν ἡλικία, ποὺ οἱ γονεῖς μποροῦνε νὰ καταγίνονται μὲ τὰ τέκνα τους, τὸν ἀκολουθοῦσαν πάντα δυὸ μάτια, δυὸ μάτια, ποὺ χαίροντανε στὸ κάθε κίνημά του, ἐνοοῦσαν καὶ τοῦ δίνανε θάρρος σὲ κάθε λόγο του, καθρεφτίζανε κάθε κίνημα τῆς τρυφερῆς καὶ ἀθώας ψυχῆς του καθαρότερα καὶ καλότερα παρότι θὰ τὸ ἔκανε ὁ ἴδιος. Μὲ τὸ μέσο τῆς ἀγάπης τῆς μητέρας του γνώρισε ὁ μικρὸς Σδὲν ὅλον τὸν κόσμον γύρω του καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ἀγάπη ταίριαζε μὲ τὴ δική του φύση, τὴ γεμάτη τρυφερὴ ἀφοσίωση, ὅπως κι αὐτὸς ταίριαζε μὲ κείνη, ποὺ κάθε μέρα τοῦ ἔδινε κάτι νέο, ὅλο καὶ κάτι περισσότερο—ἔτσι ὁ Σδὲν δὲν μπορούσε νὰ σκεφτῇ διαφορετικὰ παρὰ νὰ ἐκφράζῃ φυσικὰ κι ἀπλά, ὅπως τοῦ ἐρχότανε, καθελὶ ποὺ σάλευε, μεγάλωνε καὶ ρωτοῦσε μέσα του.

Νὰ ὑπῆρχε τάχα μέσα καὶ σὲ κείνον, ἂν καὶ δὲν μπορούσε νὰ τὸ ἐκφράσῃ, κάτι σὰν προαίστησι πὼς δὲν εἶτανε γι' αὐτὸν τὸν κόσμον; Νὰ τὸν ἔδενε τάχα καὶ κείνον αὐτὴ ἡ προαίστησι περισσότερο μὲ τὴ μητέρα του, ποὺ ἔκρυβε κάτω ἀπὸ τὴν εὐτυχία της τὸ

ἴδιο αἶσθημα; Ποιὸς μπορεῖ νὰ δώσῃ μιὰν ἀπάντησι σ' αὐτό; Ἡ ποιὸς μπορεῖ νὰ δοκιμάσῃ νὰ τὴ δώσῃ; Κανείς. Μόνο ἡ σιωπὴ σαλεύει ἀπάνω ἀπὸ ἀνθοφορωμένους τάφους.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅμως πὼς ὁ μικρὸς Σδὲν ἀνακάλυψε μιὰ μέρα μιὰν εἰκόνα κρεμασμένη στὴν κάμαρα τῆς μαμᾶς κι ἀφοῦ τὴν κοίταξε μερικὲς στιγμές, τὴν κατέδασε καὶ τὴν παρατηροῦσε σιωπηλὸς, σὰ νὰ ἔβλεπε ἐκεῖ κάτι νέο, ποὺ τὸ λογικὸ του δὲν τὸ ἐνοιοῦθε.

Δὲν εἶτανε καμιὰ εἰκόνα σύμφωνη μὲ τὸ σημερινὸ αἶσθημα. Ἔχει πολὺ λίγη τέχνη καὶ διηγεῖται μιὰν ἱστορία. Ὑπάρχει μιὰ παράδοσι, ποὺ λέγεται ἡ πομπὴ τοῦ θανάτου. Ὁ θάνατος εἶναι σκεπασμένος μὲ λευκὸ μαντύα, τὸ κρανίον τοῦ ὅμως μένει ξέσκεπο. Πίσω του ἔρχεται μιὰ μακριὰ ἀκολουθία ἀπὸ νέους καὶ γέροντας ἀνάκατα καὶ εἶναι τόσο μακριὰ ὥστε χάνεται στὸ ἀπέραντον καὶ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ δῇ τὸ τέλος της. Ὁ θάνατος κρατεῖ στὸ χέρι ἓνα κουδούνι καὶ φαίνεται πὼς μόλις τὸ σήμανε. Φαίνεται, γιὰ τὸ δρόμον καθέται μιὰ γυναίκα λυγισμένη ἀπὸ τὰ γερατιά καὶ ἀπλώνει παρακαλεστικά τὰ χέρια στὸν ἀνίλεον, ποὺ περνᾷ μπροστά της χωρὶς νὰ τὴν κοιτάξῃ. Κοντὰ ὅμως στὸ θάνατον στέκει ἓνα νέο ζευγάρι ἐρωτευμένων. Στὸ αὐτὸ τοῦ νέου ἔχει σημάνει τὸ κουδούνι τοῦ θανάτου καὶ τὸ ἀπελπισμένο ἀγκάλιασμα τῆς ἀγαπημένης δὲν μπορεῖ νὰ τὸν κρατήσῃ. Ἡ πομπὴ τοῦ θανάτου προχωρεῖ κι ὅταν ἔρχεται ἡ θέσι, ποὺ μένει ἐλεύθερη γιὰ τὸ νέο, πρέπει νὰ τὴν πάρῃ καὶ ἡ θέσι τοῦ στήθους μένει ἀδειανή καὶ κανεὶς πόθος δὲν μπορεῖ νὰ τὸν καλέσῃ πίσω. Ἐκεῖ ὅμως ποὺ φαίνεται πὼς τελειώνει ἡ πομπή, ροδίζει μιὰ μεγάλη λάμψη σὰν τὸ φῶς τῆς χαρκαυγῆς.

Αὐτὴ εἶναι ἡ εἰκόνα καὶ ἡ μαμὰ τὴν εἶχε πάρει μαζί μ' ἄλλες εἰκόνες καὶ φωτογραφίες καὶ στόλισε τὴν καινούρια καλοκαιρινὴ κατοικία μας.

Σὲ μιὰ φωτογραφία τῆς εἰκόνας αὐτῆς κάρφωσε τὸ βλέμμα ὁ Σδὲν καὶ ρώτησε τὴ μαμὰ :

— Τί εἶναι αὐτό;

Κ' ἡ μαμὰ τοῦ διηγήθηκε τὸ παραμῦθον τοῦ σκληροῦ θανάτου, ποὺ ἔρχεται καὶ παίρνει ἐκεῖνον, ποὺ εἶναι νέος, κι ἀφίνει τὴν γερόντισσα, ποὺ παρακαλεῖ νὰ πάη κοντά του.

Ὁ Σδὲν ξανακρέμασε τὴν εἰκόνα στὴ θέσι της.

Τὸ ἄλλο πρωτὶ ὅμως τὴν πῆρε πάλι κι ἀφοῦ τὴν κοίταξε μιὰ στιγμὴ, ζήτησε τῆς μαμᾶς νὰ τοῦ ξαναπῇ τὴν ἱστορία.

Πάλι κάθησε ὁ Σδὲν κι ἀκουγε καὶ πάλι τέντωσε ξαφνισμένος τὰ μεγάλα μάτια του.

— Πιστεύεις, μαμὰ, πὼς ὁ νέος εἶναι λυπημένος ποὺ θὰ πεθάνῃ; εἶπε.

— Naί, μὰ ἡ ἀρρεθωνιαστικιά του εἶναι περισσότερο λυπημένη, ἀπάντησε ἡ μαμὰ.

— Μπορεῖ ὅμως νὰ γίνῃ ἄγγελος καὶ νὰ βγάλῃ λευκά φτερά στοὺς ὤμους, εἶπε ὁ Σδὲν.

— Βέβαια θά γίνη, είπε ή μαμά.

Μά δ Σδέν άναστένανε και δέν έμεινε ευχαριστημένος.

— Γιατί δέν μπορεί νά πάη μαζί ή γερόντισσα, άφου τó θέλει; είπε.

— Αυτό δέν τó ξέρει κανείς, Σδέν, είπε ή μαμά, μόνον ό θεός τó ξέρει.

— Τό ξέρει αυτός;

— Ναι, τó ξέρει.

Ό Σδέν ξαναδγήκε δέω στόν ήλιο και στούς βράχους. Όμως άπό τότε ή ιστορία αυτή του έγινε ή πιό αγαπημένη και σχεδόν κάθε πρωτ' όταν ή μαμά χτένιζε τά μαλλιά της, έρχόταν ό Σδέν, κατέβαζε τήν παράξενη εικόνα και παρακαλούσε τή μαμά νά του διηγηθί.

Μά συνέδηκε κάτι άλλο άκόμα του Σδέν κι αυτό έγινε τó χειμώνα. Τόν είχαν πάρει μαζί στό θέατρο, σέ μιάν άπογεμντινή παράσταση, πού δινότανε μιá Κυριακή. Παίζανε τόν «Τυχερó Πέτρο» του Στρίντιπεργ και βέβαια ό Σδέν δέν ένιωσε πολλά πράματα άπό τó έργο, ώστόσο διασκέδαζε με τó δικό του τρόπο. Διασκέδαζε τόσο καλά, ώστε ή ευθυμία του μεταδόθηκε και στούς καθισμένους τριγύρω του....

Έπειτα όμως ήρθε ή σκηνή, πού παρουσιάζεται ό θάνατος στόν ήρωα του έργου, κι ό Σδέν σάπασε. Κανείς δέ συλλογίστηκε τή σκηνή αυτή και πώς μπορούσε νά κάμη τόσο έντύπωση. Ό,τι όμως έγινε κατόπι δέν τó πρόσεξε ό Σδέν. Κι όταν έπειτα τονέ ρωτούσε κανείς τί είδε στό θέατρο, άπαντούσε μόνο :

— Είδα τó θάνατο. Είταν ένας μεγάλος, ψηλός σκελετός και μπορούσε και μιλούσε. Και κρατούσε ένα δρεπάνι στό χέρι.

Αυτήν τήν άνάμνηση ό Σδέν τήν έδεσε μαζί με τήν εικόνα της πομπής του θανάτου. Τό μόνο πού δέν μπορούσε νά νοιώση είτανε πώς ό θάνατος, πού είδε στό θέατρο, κρατούσε δρεπάνι, ένφ στήν εικόνα χτυπούσε ένα κουδούνι. Όσο για τάλλα, ή έντύπωση άπό τó θέατρο, ή εικόνα στήν κάμαρα της μαμάς και τó παραμύθι, πού του διηγήθηκε αυτή, είτανε σά νά είχανε σμίξει σ' ένα πρᾶμα.

Κι άδιάκοπα μιλούσε γι' αυτό τó θέμα. Ή εικόνα εκείνη του τυπώθηκε τόσο ζωηρά στή φαντασία, ώστε τίποτε δέν μπορούσε νά τή σόήσει. Και διηγότανε στόν καθέναν, πού ήθελε νάκούσθ, πώς ήρθε ό θάνατος στόν Πέτρο και τονέ φοδέριζε πώς θά τόν πάρη και πώς έφυγε πάλι, όταν ό Πέτρος τόν παρακάλεσε τόσο θερμά. Τό διηγότανε με τέτοιον τρόπο, ώστε άνατρίχιαζε μόνο με τήν άνάμνηση κι ό ίδιος. Και νά του είχε παρουσιαστεί μπροστά του όλoζώντανος ό θάνατος, δέ θά τονέ συγκινοῦσε δυνατότερα.

Οί φίλοι του όμως εκεί έξω στό νησί τó βρίσκανε παράξενο πώς μπορούσε ένα τόσο μικρό παιδί νά μιλή γιά τέτοιο πρᾶμα. Δέν άστειευόντανε μαζί του, μά έκείνο πού τούς διηγότανε τούς δυνάμωνε στό αίσημα πώς είχανε μπροστά τους ένα πλάσμα πα-

ράξενα λεπτό και τρυφερό και τó παίρνανε στά χέρια τους και τó ανεβάζανε στούς βράχους.

Κι ό Σδέν δέν άφινε τήν ευτυχία νά συγχυστή άπό αυτούς τούς μύθους. Είτανε τόσο συνειθισμένος μ' αυτούς, ώστε του φαινότανε πώς τόν ακολουθοῦσαν σάν ό Ίσκιος τόν ήλιο. Κ' έπλασε τó δικό του κόσμο έξω στό νησί. Όταν ή θαλασσοταραχή έδραζε κι ό άνεμος βογγοῦσε, έστεκε στό παράθυρο και κοίταζε δέω τή θάλασσα, πού βούιζε, και μπορούσε νά μένη ώρες εκεί. Όταν έ ούρανός είτανε γαλάνος κι ό άνεμος φυσούσε στό νησί ψυχρός και σιγανός, κατέβαινε μόνος στό άκρογιάλι, φάρευε θαλασσινά άστρα και μάθαινε νά παίζη με βαρκούλες.

Μά περισσότερο του άρεσε νά μένη ψηλά στό βράχο, στή βίγλα τών πιλότων, και παρακαλούσε τή μαμά, πού καθότανε κεί με τήν έργασία της, νά του διηγείται ό,τι γνώριζε γιά τή θάλασσα. Είτανε κάτι περισσότερο άπό ευτυχισμένος όταν έτρεχε με γυμνά πόδια στούς βράχους και μάζευε άπάνω τά μικρά του πανταλόνια και σκαρφάλωνε τόσο προσεχτικά με τά λεπτά του πόδια, σά μικρή βασιλοπούλα. Μά όταν ήθελε νά πάη μακρότερα, τότε παρακαλούσε νά τόν πάρουνε στά χέρια. Κ' έπειδή δέν μπόρουσε κανείς νάρνηθί τίποτε του Σδέν, βρισκότανε πάντα κάποιος πού τόν έπαιρνε στά χέρια ή στόν ώμο. Και τότε κοίταζε με καμάρι γύρω του και χαμογελούσε με τή συναίσθηση τής δυνάμης του και τής ευδαιμονίας πώς τόν αγαποῦσαν όλοι.

Όταν όμως μένανε μόνοι ή μαμά κι ό μπαμπάς, έλεγε ό τελευταίος συχνά :

— Είναι γερός και χαρούμενος όσο δέν είτανε ποτέ. Γιατί μιλεί πάντα γιά τó θάνατο;

Και κείνη άπαντούσε :

— Δέ του μιλώ εγώ γι' αυτόν. Οί στοχασμοί του έρχονται και φεύγουν όπως θέλουν. — Βλέπεις;

Έδειξε κάτω στό άκρογιάλι. Έκεί καθότανε ό Σδέν μόνος και φαινότανε υπερβολικά ευτυχισμένος και χαρούμενος. Κρατούσε ένα σκονι στό χέρι και στό σκονι είτανε δεμένο ένα ξύλο, πού έμοιαζε με βάρβα. Ό Σδέν τήν έσερνε στό άκρογιάλι, τή φόρτωνε πετραδάκια και τήν τραβούσε πάλι.

— Άκούς; είπε ή Έλσα.

Και γιά νάκούσουμε καλύτερα, πλησιάσαμε σιγά σιγά χωρίς νά μάς δή ό μικρός.

Είτανε καθισμένος ακούνητος, άφησε τή βαρκούλα νά σέρνεται άπάνω κάτω στά κύματα και με σιγανή φωνή τραγουδούσε μόνος του.

Έλεγε ένα ναυτικό τραγούδι, πού τó είχε μάθει άπό τά παιδιά στό νησί.

Τραγουδεί λαρά, τραλαλαρά, λαρά

και θωρεί τó μνήμα του στή θάλασσα βαθιά.

Μας είδε άξαφνα, σάπασε κ' είπε πώς δέ θέλει νά τραγουδή, όταν τόν άκούει ό μπαμπάς.

10

Παρατήρησα πώς στο βιβλίο αυτό μιλώ σχεδόν μονάχα πώς περνούσαμε τα καλοκαίρια μας.

Ο λόγος είναι μόνο γιατί το καλοκαίρι είχαμε ζωηρότερο το αίσθημα πώς ζούμε. Το χειμώνα κατοικούσαμε ή στην πόλη, ή τόσο κοντά στην πόλη, ώστε μπορούσαμε να είμαστε κει όποτε θέλαμε. Κ' έτσι, γινότανε και με μᾶς β,τι και με τὸν περσότερον κόσμο. Ἡ ζωὴ τῆς πρωτεύουσας μᾶς παράσερνε στὴ ζάλη της, ὥστε ἀπομένανε μετρημένες οἱ ὥρες, πού μπορούσαμε νὰ ζοῦμε ὅλοι μαζί και νὰ αἰστανόμαστε πὼς εἴμαστε ὅλοι ἕνα. Λεῖπανε οἱ παράμερες ὁμιλίες μετὴν γυναῖκα μου, εἶλεπε ἡ φαῖδρὴ συναναστροφὴ μετὰ παιδιὰ. Οὕτε ἡ γιορτὴ τῶν Χριστουγεννῶν, αὐτὴ πολὺ λιγότερο, δὲν ἐρχότανε χωρὶς τὸ αἶσθημα τῆς ἐκνευριστικῆς βίας, πού ἀφίνει πίσω κούρασσι, βαριέστισμα και δυσθυμία. Γιὰ τοῦτο περιμέναμε τὸ καλοκαίρι σὰν ἀπολύτρωση ἀπὸ κάτι πονηρὸ και ὅταν φεύγαμε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, εἶτανε σὰ νὰ πηγαίναμε νὰ ξανακίνοῦμε και νὰ βροῦμε τὴν καθαυτὴ οἰκογενειακὴ ζωὴ.

Τώρα θέλω νὰ διηγηθῶ γιὰ τὸ τελευταῖο μας καλοκαίρι, πού εἴχαμε ἀληθινὰ τὸ αἶσθημα πὼς ζοῦμε, γιὰ τὸ καλοκαίρι, πού ἐγινε ὁλωςδιόλου διαφορετικὸ παρὸτι ἐλπίζαμε και στοχαζόμαστε.

Τὴν φορὰ αὐτὴ διαλέξαμε ἕνα ἄλλο μέρος και τὸ κάμαμε γιὰ νὰ ἔχη γύρω της ἡ γυναῖκα μου ὅλα ὅσα εἶχε στερηθεῖ τὸ περασμένο καλοκαίρι στὰ ζυτικά ἀκρογιάλια. Γιατί, ὅσο κι ἂν τῆς ἐπιδλήθηκε και αὐτῆς ἡ θάλασσα, ἔκρυβε ὥστόσο στὸ βάθος τῆς ψυχῆς της μὴν ἀντιπάθεια γι' αὐτὴ, πού θέλει νὰ κυριαρχῇ μ' ἐρημικὴ μεγαλειότητα και δὲν ἀνέχεται κονιά της ψηλὰ δέντρα και ἀνθισμένα λιβάδια. Μέσα της νοσταλγοῦσε πάντα τὰ φυλλωμένα δάση και τὰ περισσὰ ἄνθη κ' ἡ νίκη πού κέρδισα στὸν ἀγῶνα μου γιὰ τὴν θάλασσα εἶδα πὼς εἶτανε μισὴ νίκη μόνο. Ἐτσι συμφωνήσαμε νὰ ὀρίξῃ στὸ ἐξῆς πότε ὁ ἕνας, πότε ὁ ἄλλος μας τὸν τρόπο πού θὰ μέναμε τὸ καλοκαίρι.

Κ' ἐξὸν ἀπὸ αὐτό, θέλαμε τὸ καλοκαίρι τοῦτο νὰ τὸ περάσουμε μετὴν συντροφιά ἄλλων και νὰ ξαναδοκιμάσουμε κεινο τὸ αἶσθημα, πού μᾶς γέμιζε τὶς καρδιές μὴν φορὰ, ὅταν ἡ εὐτυχία μας ἀντανάκλουσε σ' ἕναν κύκλο φίλων, πού μπαينوδγαίνανε στὸ σπίτι μας, ὥπως και στὸ δικό τους.

Γιὰ νὰ κάμουμε ὅσο τὸ δυνατὸ μεγαλύτερη τὴν ἀντίθεση στὸ περασμένο καλοκαίρι, διαλέξαμε τὸ «Λύδιγγαι» και στήσαμε τὴν κατοικία μας στὸ ἀπάνω πάτωμα ἐνὸς μισοερειπωμένου πύργου.

Εἶτανε μὴν κατοικία μετὴν πολλὰς μεγάλες κάμαρες, μετὴν στραδωμένα παράθυρα, μετὴν λεκιασμένους τοίχους και μεγάλες βεράντες παλαιῶν ρυθμῶν, μὴν στενόμακρη, πού ἔδωκε στὴν αὐλὴ, και μὴν μικρότερη, πού εἶχε θέα πρὸς ἕναν κήπο μετὴν χορταριασμένους δρόμους

και ἀκλάδευτα φραουλόθρανα, πρὸς τὶς βελανιδιές μακριὰ και τὸν ἥσυχο φωτεινὸν κόλπο, πού τοιγυρισμένος ὅπως εἶταν ἀπὸ τὴν πρασινάδα ἐμοιαζε μ' ἀτάραχη λίμνη. Οἱ βεράντες εἶτανε και ἀπὸ τὰ δύο πλευρὰ τοῦ σπιτιοῦ σκεπασμένες μ' ἀγριοκλήματα και τὸ ὅλο ἔκανε τὴν ἐντύπωση σπιτιοῦ, πού κιντύνευε νὰ σκεπαστῇ ἀπὸ τὰ φυτὰ, νὰ ταφῇ ἀποκάτω τους, νὰ χαθῇ και νὰ γίνῃ ἕνα μετὴν φύση. Ὅταν καθότανε κανεὶς στὴ μικρότερη βεράντα και κοίταζε τὶς βελανιδιές και τὸν ἥσυχο κόλπο πέρα ἀπὸ τὸν κήπο, δὲν μπορούσε νὰ μὴ στοχαστῇ πὼς ὅλα, ὅσα εἶτανε χτισμένα και καλλιεργημένα ἐδῶ, ἢ ἀχανότανε μὴν φορὰ και πὼς θάρχότανε μὴν μέρα, πού νέει ἀνθρωποὶ θὰ βρῖσκανε κρυμμένο στὴ γῆς β,τι στέγασε τὴν χαρὰ και τὴν λύπη κ' ἔδωκε τροφὴ στὸ σῶμα ἀνθρώπων ξεχασμένων ἀπὸ καιρό. Τὸ αἶσθημα αὐτὸ κυρίεψε μελαγχολικὰ ἐκείνον πού καθόταν ἐκεῖ βυθισμένος στὴ διάθεση, πού γεννοῦσε τὸ μέρος αὐτό, και τοῦ φαινότανε πὼς ὅλη ἡ γῆνι εὐτυχία περιορίζεται μόνο στὸ νὰ ζήσῃ ἐδῶ, ὅσο νὰ πέσῃ τὸ σπῆτι και τὸ πᾶν νὰ σκεπαστῇ ἀπὸ τὰ γρια φυτὰ και τότε νὰ πικκοιμηθῇ και αὐτὸς μετὰ τὰ συντρίμματα και τὰ παλιὰ σαπισμένα δέντρα και νὰ γίνῃ ἕνα μετὴν ἄκαρπη γῆς, πού φαινότανε σὰ νὰ κουράστηκε και αὐτὴ νὰ κρατᾷ ἀπάνω της ἐκεῖνο, πού εἶχε τὸν προορισμὸ νὰ συντηρῇ τὴν ζωὴ τῶν καλλιεργητῶν της.

Ἐδῶ ἀνθοῦσαν οἱ πασκαλιές, οἱ κύτισσοι κρεμιόντανε λαμπροὶ και βαριοὶ ἀπάνω ἀπὸ τὶς ἀπεριποίητες βραχίες, ὅπου οἱ παπαρούνες γέρνανε μισομαδημένες στὴ γῆς κ' οἱ τριανταφυλλίες βλασταίνανε παραστρωμένες. Ἐδῶ εἶταν ὅλα, ὥπως ἀγαποῦσε ἡ γυναῖκα μου τὴ φύση. Ἐδῶ εἶχαν ὅλα κατιτίς ἀπὸ μὴν μελαγχολικὴ ἀφρονία πού πεθαίνει, κατιτίς πού ταίριαζε μετὰ ἄκαρπη τὴν ψυχικὴ διάθεσίν της. Ἐδῶ γύριζε τριγύρω, σὰ νὰ ἐνωθε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ πὼς εἶτανε στὸ σπῆτι της. Ἐδῶ λησμονήσαμε πὼς ἡ ζωὴ κ' οἱ ἀνθρωποὶ μᾶς εἶχανε πληγῶσει βαρὶὰ και πὼς και μεῖς, γιὰ νὰ ὑπερασπιστοῦμε τὸν ἑαυτὸ μας, ἀνταποδώσαμε τὰ χτυπήματα. Ἐδῶ λησμονήσαμε τὴν θλίψη τοῦ χειμῶνα και τὶς ἐκνευριστικὰς διασκεδάσεις του. Καὶ στὴν ἄλλη μεριὰ τοῦ κόλπου εἶχαμε φίλους κ' οἱ βάρες πηγαινερχόντανε ἀνάμεσα τῆς δικῆς τους και τῆς δικῆς μας ἀποδόθρας.

Ἐμετὴν ὅμως ἡ τοποθεσία ὅλη μου καθίζε βαρὶὰ στὸ στήθος κ' εἶχα τὸ αἶσθημα πὼς μ' ἐμπόδιζε στὴν ἐργασία μου. Μετὴν βύθιζε σὲ μὴν διάθεση διαφορετικὴ ἀπ' ὅσες γνώριζα. Μὴν ὁ καιρὸς περνοῦσε και μ' αὐτὸν ἤρθε ἡ γαλήνη. Ὁ δαίμονας τῆς ἐργασίας μετὴν κυρίεψε μετὰ τόση δύναμη, ὥπως ποτὲ ἄλλη φορὰ, και δὲ μ' ἐνοχλοῦσε ἄλλο τίποτε και ἄλλος κανεὶς ἀπὸ τὸ Σδέν.

Γιατί εἶταν ὁ μόνος, πού δὲν μπορούσαμε νὰ τονὲ συνηθίσουμε πὼς ὁ μπαμπὰς πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἡσυχία του, ὅταν ἐργάζεται.

(Ἀκολουθεῖ)